

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Liber III. de Sacrificio missae & annexis.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598

Urbanum IV. instituisse primum festum corporis Domini, & solennem illam processionem, Bellarminus ipse negare non potest; sed quod contendit, *eam institutionem nullo modo* (Pag. 444.) *reprehendi posse, quin immo optimas fuisse rationes ejus festi introducendi, quam id verum sit, ex praedictis judicet lector aequus. Certe circumgestare hoc vestrum, (ut ait Episcop. elienfis in Resp. ad cardin. Bellarm. Apolog. cap. 8.) praeepto Christi contrarium est, nec ei usquam scriptura favet: contrarium & instituto. Institutum enim tum sacrificii, ut absumi; tum sacramenti, ut accipi, manducari, non recondi & circumferri, &c. Sed de his haec sufficiant. Reliqua controversa de eucharistia, in librum sequentem rejicimus, ne hic ultra modum excreseat.*



Pag. 445.

Liber III.

de

Sacrificio missae

& annexis.

CAP. I.

*An in missa verum sacrificium Deo
offeratur.*

Quod

Quod ad nomen *Missae* attinet, *hebraicum vel chaldaicum esse, putidissimum commentum est*, inquit, post alios plurimos doctissimos viros, in primis autem Picherellum presbyterum in locum Matthaei de S. coenae institutio. cap. 26. 26. dissertat, de *Missâ* cap. 1. If. Casaubonus, Exercit. 16. * pag. 582. Hanc sententiam Bellarminus etiam, & alii docti Romanenses, exploserunt dudum, ut, qui diversum sentiunt, plane ridiculi sint, & neque hebraicas neque chaldaicas literas se intelligere, manifeste ostendant. Vocabulum certe latinum est, & inventum circa finem, ut videtur, tertii seculi, vel paulo ante. Nam si vere est epistola Cornelii papae ad Lupicinum viennensem, circa annum Domini 250. notum jam erat istud vocabulum; ut recte ait Casaub. l. c. Neque a *missae* nomine abhorrent Protest. aequiores, ut ex Confessione augustana, & Rituali anglicanae Ecclesiae, (pag. 446.) in quo legere est nomina illa, *Christimas* & *Michaëlmass*, id est, *Missâ Christi*, & *Missâ Michaelis*, evidenter patet.

Neque etiam a nomine *oblationis*, *sacrificii* & *immolationis* abhorrent. Oecolampad. in epistola ad Hedionem, Epist. lib. 1. *Quid mali est, cum majoribus nostris, tam orientalibus quam occidentalibus, recordationem tanti sacrificii, immolationem vocare? modo absint perniciosae opiniones aliae. Natus est semel Christus, mortuus est semel, resur-*

* Pag. 582. Vel 514. edit. genev. A. 1662.

resurrexit semel; & egregii concionatores declamare solent in genethliis: Christus nascitur, glorificate: Christus e coelis, occurrere: Christus super terram, exaltemini. Et pietas pie dictum, pie intelligit, &c. Episc. elienſis contra cardin. Beljarm. Apolog. cap. 8. pag. 184. Vos tollite de missa transubstantiationem vestram; nec diu nobiscum liserit de sacrificio. Memoriam ibi fieri sacrificii, damus non inviti: sacrificari ibi Christum de pane factum, nunquam daturi sacrificii vocem. Et paulo post: Nec a voce vel sacrificii, vel oblationis abhorremus. Legantur etiam, quae habet in concione anglicana de Imaginationibus pag. 35. ubi Patres affirmat usos non minus verbo sacrificii, quam sacramenti; altaris, quam mensae; offerendi, quam manducandi, sed utrisque promiscue, ut ostenderent, utrumque ibi peragi. Videatur etiam Casaub. in Resp. ad Epist. cardin. Perrenii pag. 52. de sacrificio in Ecclesia christiana, & episc. Eliensis jam nominatus concione 77. de Resurrectione pag. 453, aliique complures.*

Panem & vinum aliquo modo in missa Deo offerri, sacra scriptura clare & diserte non docet. Ex loco famoso Gen. 14. 18. *Melchisedec rex Salem* *הוציא* protulit, vel, ut alii vertunt, obtulit panem & vinum: & erat (alii, erat enim) sacerdos Dei altissimi, & benedixit ei, evinci necessario non posse, ingenue fatetur cardin. Cajetanus ipse: non posse, inquam, necessario evinci, quod Melchisedec obtulerit panem & vinum Deo; ac proinde argumentum, quod petitur a sacerdotio

* Pag. 52.] Seu pag. 925.

Melchi-

Melchisedeci, utut figura fuerit Christi, illiusque sacerdotium, ad probandum, quod Christus in ultima coena panem & vinum Deo obtulerit, non latis habere roboris: *Nihil*, inquit, *hic scribitur de sacrificio seu oblatione*, Pag. 447.) *sed de prolatione seu extractione, quam Iosephus dicit factam ad reficiendum victores.* Consentiunt Pagninus & Vatablus, & omnium fusissime P. Picherell. dissert. de Missa cap. 2. p. 116. & seq. & in appendice de Missa contra Maldonatum p. 333. & seq. Sed Patres magno consensu, qui non est spernendus, affirmant, Melchisedecum panem & vinum non tantum protulisse & exhibuisse Abrahamo ad alendum exercitum, sed Deo primum, quem praeclarissimae victoriae auctorem agnoscebat, usitato modo, *obtulisse & libasse*: ac proinde & Christum, cujus ille figura fuit, in institutione eucharistiae, *ut sacerdotem idem egisse.* Testimonia Patrum, cum graecorum, tum latinorum, magno studio collegit post alios Romanenses Bellarm. de Missa lib. 1. cap. 6. Idcirco illis recensendis nos supersedebimus. Unde inter Protestantas Andr. Chraftovius, polonus, de Opificio missae lib. 1. contra Bellarm. cap. 4. de sacrificio melchisedechiano differens, thesi 65. inquit: *Etsi autem utraque pars non nittur expresso scripturae testimonio, dum haec ait, panem oblatum fuisse ad sacrificandum, illa vero, non ad sacrificandum, sed militibus ad reficiendas corporis vires; tamen propior est illorum sententia veritati, qui unius convivii putant fuisse duas*

Vv

actio.

actiones. Hic enim regale sacerdotium ostenditur, non ex militum sustentatione vitae, sed ex sufficienti hostiarum oblatione & Abrahæ benedictione. Et thes. 66. Consensum porro & interpretationis harmoniam, christianis pastoribus abicere non licet: idque cum propter apostolici seculi vicinitatem, tum propter singularem omnium concordiam, quæ in omnibus locis habetur. Cujusmodi consensum neque sanctorum invocatio, neque purgatorii ignea lotio habere possunt, quia in his & aliis controversiis apud Patres diversa invenitur locorum scripturas interpretatio, hic autem omnium veluti conspiratione, oblatio Melchisedeci sacra proponitur; ut non tantum Abrahæ militibusque, sed etiam Deo incruentum sacrificium symbolice oblatum videatur. Quod si nonnulli doctores Melchisedecum panem & vinum Abrahæ dedisse asserunt, primariam tamen illam oblationem, quæ sit Deo, non negant, sed in consequenti antecedens ponunt. Quod confirmat testimonio Chrysostomi homil. 33. & 66. in Genesin, & Augustini lib. 1. contra adversarium legis & prophet. cap. 20. & thes. 68. adducit testimonia Patrum, (Pag. 448.) qui loquuntur de oblatione Melchisedeci, & impletionem ejusdem figurae in eucharistia per Christum. Et thes. 72. ad præcipuam Protestantium objectionem respondens, ait: *Apostolus minima quaecunque excutiens, omiserat factam a Melchisedeco panis & vini oblationem, non propter auditorum tarditatem & indignitatem, sed propter historiarum notitiam, & rei propositæ excellentiam: non,*
inquam

inquam, propter indignitatem, quia erant fideles; nec propter tarditatem, quia illis altissima de Filii Dei generatione, & humani generis redemptione mysteria sunt ab eo exposita. Et quamvis apostolus dicat cap. 5. De quo grandis est nobis sermo & interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum; tamen haec redargutio dispositionem magis, quam perfectum habitum sonat. Ait enim, se de iis meliora sperare. Notitiae igitur causa omisit prolationem panis & vini, quae piis atque bonis ultro involat, quoties de sacrificio crucis ex collatione melchisedechiana loquitur. Dum ergo vocat apostolus sermonem ininterpretabilem, de toto, non de parte istius dogmatis accipiendum est; neque tantum de omissa oblatione panis a Melchisedeco facta, sed etiam de explicato & scriptis commemorato Dei mysterio intelligi debet, quandoquidem hoc textus ipse requirit. Porro thesi 74 contra Bellarminum differens, inquit: Benedicere, decimas accipere, oleo insensibiliungi, nullique succedere, & esse sine genealogia, possunt esse in scripturis, multis communia. Nam & Adam & Abel nemini successerant, & Heliae genealogia non describitur, & Levitae populo benedicebant. En tibi concedo, Bellarmine, panis & vini oblationem sic pertinere ad sacerdotium Melchisedeci, cum sit proprius ejus actus, ut ne aaronico quidem competat. Nam ibi sacrificium panis & vini erat, ut pars quaedam & quasi condimentum alterius sacrificii, nec simul panem solum cum

vino Deo offerebant. *Quid hinc statuis? Realem Christi oblationem? At haec illatio non ad sacramentalem, sed ad personalem veritatem pertinet.* Et thesi 75. *Poterit autem quispiam dicere: nos invicem pugnare, aliorumque rationes alios expugnare. Sed quicumque principalem controversiae statum intuebitur, optime videbit, nos mutuo nobismet ipsis inservire. Quas enim affert vel Calvinus, vel Chemnitius rationes, non panis & vini, benedictionem,* (Pag. 449.) *sed realem corporis & sanguinis Christi, sub speciebus panis & vini oblationem expugnant. Nam & judaicarum figurarum explicatio, & methodus illa scribendi ad Hebraeos, commemorationem Christi symbolicam non extinguunt, sed oblationem corporis incorporei ac invisibilis papisticam: quandoquidem ibi apostolus confert legales umbras cum sacrificio principali, non cum sacrificio minus principali. Denique thesi 81. Ex vi igitur historiae praefigurantis hoc mysterium, atque etiam consensu Patrum orthodoxo adhibito, neque refutationem nostrae partis, neque argumentorum jesuiticae familiae constitutionem pertimescimus, sed in Domino Deo confidenter dicimus, Melchisedeci oblationem typicam non admittere invisibilis Christi immolationem. Haec omnia ille, quae ideo adscriptis, quia nemo Protestantium hanc rem fusius pertractat. Quare totum istud caput diligenter legatur.*

Franc. Masonus, anglus, de Ministerio anglicano, l. 5. c. 3. p. 573. *Sacrificasse Melchisedecum, multae rationes Patribus suadere poterant. 1. Melchisedechi*

sedechi, addo etiam & Abrahami, pietas & religio.
 2. Munus sacerdotale. 3. Mos antiquorum, quibus,
 post partam victoriam, sacrificare erat in usu positum.
 Denique ne convivium quidem egregia sine sacrificio
 iniuri solebant. Quare si haec opinio proponatur
 tantum, ut conjectura humana, hunc honorem
 Patribus delatum esse volumus, ut eandem, tanquam
 non improbabilem, amplectamur: verum si
 obtrudatur, ut dogma theologicum necessario
 credendum, penitus repudiamus, quia fundatur in
 humanis duntaxat conjecturis, non in divinis scripturis.
 Thom. Mortonus, anglicus, & * episcopus,
 de Eucharistia lib. 6. cap. 3. sect. 1. Quia
 quaestio de prolatione panis & vini Abrahamo, &c.
 a Melchisedecho facta, quo scilicet, sine, an ut Deo
 sacrificare, an (ut multi existimaverunt) tantum ad
 reficiendos Abrahae milites id egerit, Patrum iudicio,
 illorum scilicet, qui sacrificium id appellaverunt,
 exploranda venit. Hoc supponimus cum Bellarmino
 lib. 1. de Missa c. 6. quod panis & vinum prolata,
 Deo fuerint per Melchisedechum oblata, &
 non tantum Abrahamo exhibita. Cautè sane:
 neque enim illum latere potuit, nisi volentem
 & ultro, quae esset Patrum super hac re sententia.
 (Pag. 450.)

Litem de aeternitate sacerdotii Christi secundum
 ordinem Melchisedech, rectè ait Chastlovius
 thes. 80. legem subalternorum tollere posse. Si enim
 ea, quae subalterna sunt, non pugnant, neque aeternitas
 chemnitiana, neque aeternitas bellarminiana

V v 3

inter

* Episcopus] Vide pag. 414.

inter se pugnabunt. Chemnitius enim aeternitatem considerat ratione causae, & effectus sacrificii crucis: Bellarminus autem ratione dispensationis mysteriorum Dei, & applicationis. Quare frustra expugnare nititur Bellarminus rationes Chemnitii, cum sint fundatae in petra verbi Dei. Chemnitius non est adeo demens, ut nesciat, quid sit, quod Paulus ait: Mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Aeternitatem infinitam optime Chemnitius in sacrificio crucis ostendit; finitam Bellarminus in sacramentali oblatione non invenisse inquit: si modo recte intelligit: Nam & antiqui scripturae interpretes oraculum hoc Ps. 110. Juravit Dominus & tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedec, ad formam exterioris sacrificii applicant. Quod probat testimonio Augustini lib. 1. contra adversarium legis & prophetarum, cap. 20. & Anselmi in 5. cap. ad Hebr. Tu es sacerdos, id est, sacra dans per te & per tuos; In aeternum, id est, quamdiu durabit hoc seculum: quia non transibit sacerdotium Christi, ut aliud succedat, sicut transivit leviticum. Quin ipse Paulus dicens, Mortem Domini annuntiabitis, donec veniat, an non aperte indicat, finitam aeternitatem dispensationis mysteriorum Dei? Haec ille. Disputat quidem Gabr. Vasquez contra sententiam Bellarmini aliorumque in 3. Thomae, Disp. 85. cap. 3. ubi dicit, se non posse sapienter mirari theologos sui temporis doctissimos, qui censent, ex vita aeterna & perpetua ipsius Christi sub ratione hypostatice, non recte colligi perpetuitatem sacerdotii

dotii ejus. Sed quam solida sit illius refutatio, judicet lector aequus & harum rerum intelligens.

Sed ut dimisso sacrificio melchisedechiano ad propositum redeamus, dicimus, licet ex scriptura clare & dilucide evinci non possit, *panem & vinum in missa offerri*, Patres tamen passim hoc docere, ut constat ex Irenaeo lib. 4. cap. 32. ex variis Cypriani locis, ex Fulgent. lib. de Fide ad Petrum diaconum cap. 10. aliisque fere innumeris. In liturgia etiam latinae Ecclesiae, cum ante consecrationem dicunt, *Suscipe, sancte Pater, hanc immaculatam hostiam*, certe pronomen *hanc* (Pag. 451.) demonstrat ad sensum id, quod tunc manibus tenent; id autem panis est, ut fatentur ipsimet Romanenses. Et similes sunt in liturgia non paucae sententiae, quae panem offerri clarissime demonstrant. Eodem modo intelligunt pleraque canonis verba etiam doctissimi Protestantes. Sed in re clara & certa non est necesse diutius immorari. *Panis eucharisticus Deo consecratur*, quia de profano seu non sacro sacer fit: Deo etiam specialiter dedicatur, ut constat ex rebus factis, & verbis dictis circa ipsum. Ideo negari non potest, quin Deo specialiter offeratur: illi etiam oblato advenit benedictio, advenit comestio. Immo ad hoc offertur ac benedicitur, ut comedatur. Fit igitur ibi quodammodo sacrificium panis, qui offertur Deo, & circa quem, ex Christi instituto, tot mystica verba dicuntur, & ritus sacri per-

aguntur, ut recte * Casalius de Sacrificio missae lib. I. cap. 20.

Dicunt etiam S. Patres, in eucharistia offerri, & sacrificari ipsum Christi corpus, ut ex innumeris pene locis constat, sed non proprie & realiter omnibus sacrificii proprietatibus servatis; sed per commemorationem & repraesentationem ejus, quod semel in unico illo sacrificio crucis, quo alia omnia sacrificia consummavit Christus, summus sacerdos noster, est peractum, & per piam supplicationem, qua ecclesiae ministri propter unici illius sacrificii perpetuam victimam, in caelis ad dextram Patris assistentem, & in sacra mensa modo ineffabili praesentem, Deum patrem humilime rogant, ut virtutem, & gratiam hujus perennis victimae, ecclesiae suae, ad omnes corporis & animae necessitates, efficacem esse & salutare esse velit. Disertissime enim affirmat apostolus Hebr. 10. 14. esse tantum unicam oblationem Christi, qua consummavit in sempiternum sanctificantes; adeo ut non sit amplius oblatio pro peccato. v. 18. Similiter Patres docent: ut Chrysostomus, quo crebrius nemo hujus sacrificii meminit, in cap. 10. epist. ad Hebr. (ubi quum, quod in ecclesia peragitur, sacrificium θυσίαν nominasset, continuo subjungit, sive explicationis, sive etiam correctionis loco, μάλλον δὲ ἀναμνησκν θυσίας) Ambrosius in eundem locum, Euseb.

* Casalius.] Qui pronomen habet *Caspari*, distinguendus a *Joh. Baptista*, autore Splendoris urbis Romae & rom. Imperii, ac Veterum christ. rituum,

Euseb. de Demonstrat. evangel. lib. 1 cap 10.
Cyprian. (1) lib. 2. epist. 3. *Pascho est enim Domini,* Pag. 452.) *sacrificium, quod offerimus.* Theodor. in Hebr. 8. Theophylact. in Hebr. 10. Augustinus (2) epist. 23. quae est ad Bonifacium, episcopum, & lib. 20. contra Faustum cap. 21. auctor (3) libri ad Petrum diaconum de Fide, cap. 19. aliique quamplurimi, quorum testimonia summa diligentia collegerunt alii viri doctissimi, quos consulens, praesertim Patres ipsos.

Quotquot autem Romanenses defendunt, in missa *vere & proprie corpus Christi sacrificari*, mirum, quam ipsis aqua haereat, & inter se pugnantibus sententiis concertent. Novem opiniones super ea re affert episc. antuerpiensis Malderus tract. 10. de Justitia & Jure cap. 3. quas omnes refellere nititur, ne Bellarmini quidem sententia excepta, quam sexto ponit loco. Ipsius etiam Malderi sententia nihilo aliorum sententiis melior est. In omni certe vero & proprie sic dicto sacrificio, necesse est, ut victima destructiva quadam mutatione consumatur, ut ipsi commu-

V v 5

niter

- (1) Lib. 2. epist. 3.] Seu epist. 63. quae est ad Coecilium. Et allegatum testimonium quidem exstat in num. 12.
(2) Epist. 23.] Pag. 91. edit. reinhartinae.
(3) Libri ad Petrum diac. de Fide] Qui exstat in tomo 3. operum S. Augustini; sed non est ejus, verum *Fulgentii*, testibus, praeter Erasmus, Lovanienses & Molanum, Bellarmino de Script. eccles. p. 98. Du Pin tom. 3. de la Biblioth. eccles. p. 230. Riveto Crit. S. lib. 4. c. 12. p. 419. Cave Hist. lit. p. 173. Gerharo in Patrol. p. 363. & Placcio de Scrij tor. pseudon. p. 155.

niter fatentur. At in missa corpus Christi neque destruitur, neque mutatur, ut constat. Nam quod ait Bellarminus de Missa lib. 1. cap. 27. cum aliis multis, *corpus Christi nullam in se laesionem pati, neque esse suum naturale amittere, cum manducatur in eucharistia, amittere tamen esse sacramentale, & proinde desinere realiter esse in altari, desinere esse cibum sensibilem*, ridiculum est & ineptum subterfugium: nam si corpus Christi vere destruitur destructione sacramentali, (licet non naturali, quia jam est impatibile) quia per destructionem specierum cessat esse, ubi fuerat, pariter etiam Deus ipse immutari & destrui dicendus esset, cum desinit esse, ubi fuerat, per destructionem rei, in qua erat, aut ejusdem annihilationem. Responsio a Vasquez recens excogitata, sacrificium aliquod esse *absolutum*, aliquod autem esse *relativum* seu commemorativum, in quo quamvis non fiat immutatio rei, quae hoc modo offertur, reperiatur tamen vera significatio, & nota divinae omnipotentiae, sicut in sacrificio absoluto; videtur ad veritatem propius accedere, non tamen satis solida est. Nam posito, de quo tamen maxime quaeritur, Christum contineri sub speciebus, nunquam vel suis persuadebit, rem illam, quae nullo modo in se immutatur, etsi praesens sit, Pag. 453. vere & proprie in sacrificium offerri ob representationem aliquam mortis praeteritae ejusdem illius rei. Neque etiam per Christi vivi & gloriosi praesentiam in eucharistia video, quomodo

modo significetur, Deum esse autorem vitae & mortis, qva in re essentiam sacrificii constituit aliis omnibus antea incognitam, ut recte Andr. Rivetus in Psalm. 40. pag. 283. commentatur. Vide Vasquezium in 3. part. Thomae tom. 3. disp. 222. cap. 8.

Longe modestius & verius veteres Romanenses super hac re, quam recentiores multi, senserunt. Lombardus lib. 4. dist. 12. *Quaeritur*, inquit, *si, quod gerit sacerdos, proprie dicatur sacrificium, vel immolatio? & si quotidie Christus immoletur, vel semel tantum immolatus sit?* Ad hoc breviter dici potest, illud, quod offertur, & consecratur a sacerdote, vocari *sacrificium & oblationem*, qvia memoria est & repraesentatio veri sacrificii, & sanctae immolationis factae in ara crucis. *Et semel Christus mortuus in cruce est, ibique immolatus est in semet ipso: quotidie autem immolatur in sacramento, qvia in sacramento recordatio fit illius, quod factum est semel.* Bellarminus inepte respondet lib. 1. de Missa cap. 15. *Lombardum hoc loco accipere nomen sacrificii & immolationis pro occasione, &c.* An autem sit, quod sacerdos gerit, sacrificium proprie dictum, Lombardum non quaerere, sed praesupponere, ut omnibus notum sit. Nam duas Lombardi quaestiones & solutiones pro unica ponit. Neque enim ille quaerit, An, quod gerit sacerdos, sit dicenda Christi occisio? nefas enim est, hoc asserere; sed primo interrogat, An, quod gerit sacerdos, proprie dicatur, sacrificium, vel immolatio? hoc est, an Christus realiter

realiter in cœna Deo in sacrificium offeratur? Et ad hanc quaestionem respondet, *Christum non vere, nec proprie, sed commemorative ac repraesentative in cœna Deo offerri*. Secunda autem quaestio est, An semel tantum Christus immolatus sit, an vero quotidie in eucharistia immoletur? Et ad hanc quaestionem Lombardus respondet: *Semel in cruce, quotidie in sacramento*. In Sacramento autem, quia ibi recordatio fit illius, quod factum est semel, ut recte Andr. Chraistov. l. cit. cap. 10, thesi 86.

Neque aliter sensit Thomas in Summae part. 3. q. 83. art. 1. *Duplici ratione*, Pag. 454.) inquit, *celebratio hujus sacramenti dicitur immolatio Christi: primo quidem, quia, sicut dicit Augustinus ad Simplicium, solent imagines earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt. Celebratio autem hujus sacramenti, imago quaedam est repraesentativa passionis Christi, quae est vera ejus immolatio. Et ideo celebratio hujus sacramenti dicitur Christi immolatio. Vnde Ambros. super epist. ad Hebr. cap. 10. dicit: In Christo semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens. Quid ergo nos? nonne per singulos dies offerimus? Sed ad recordationem mortis ejus. Alio modo, quantum ad effectum passionis Christi: quia scilicet per hoc sacramentum participes efficimur fructus dominicae passionis. Vnde in quadam dominicali oratione sacrata dicitur: Quoties hujus hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur. Frustra hic Bel-*
larm,

larm. l. c. respondet, S. Thomam, ut & alios Scholasticos non fuisse sollicitos de eo, quod nunc est in controversia, sed solum, qua ratione sacrificium missae possit dici Christi immolatio, ist est, occisio; & ideo fere respondere solere, dici immolationem, quia est repraesentatio immolationis, vel quia habet effectum similem cum ipsa vera & reali Christi occisione. Sed si hoc effugium obtineat, certe doctrinam Thomae de re maximi momenti, quantumvis doctus & subtilis fuerit, ut & aliorum multorum Scholasticorum, valde mancā & diminutam, fuisse, necesse est fateatur. Atat nunc vident noctuae, quod antea aquilaenon viderunt.

Lyranus in Hebr. 10. *Illud, quod emundat peccatum, oportet, quod sit caeleste & spirituale: & istud, quod est tale, habet efficaciam perpetuam, & per consequens non est reiterabile. Sic autem est dicendum de oblatione Christi in cruce, ratione deitatis adjunctae: & ideo non reiteratur, quia semelfacta, sufficit ad delendum omnia peccata commissa & committenda. Sed ad hoc dices: Sacramentum altaris quotidie offertur in ecclesia, &c. Dicendum, quod * non est ibi sacrificii reiteratio, sed unus sacrificii in cruce oblatis quotidiana commemoratio. Propter hoc dicitur Luc. 22. 19. Hoc facite in mei commemorationem: quia idem offertur, quod ipse obtulit.* Pag. 455.) Erasmus in Apologia adversus monachos hispan. tom. 9. operum pag. 867. *Fateor, missam esse sacrificium, licet non eodem modo, quo Christus verum sacrificium*

* Non est ibi sacrificii reiteratio.] Vide pag. 457. 458.

cium peregit in cruce: totoque pectore dissentio ab his, qui contendunt, missam esse abrogandam. Et paulo post: De rationibus, quibus eucharistia dicatur sacrificium, adhuc disputatur inter theologos; quemadmodum multa disputantur de primatu Pontificis; quod genus, an sit supra Concilium universale, nec ne.

Concil. provinc. colon. celebratum anno 1536. de Administratione sacramentorum cap. 27. Docendus item est populus, quale sit missae sacrificium, nempe repraesentativum. Semel quidem Christus mortuus est, justus pro injustis, semel in manifestatione sui corporis, in distinctione suorum membrorum omnium, &c. & tamen quotidie immolatur in sacramento, non quod toties Christus occidatur, sed quod illud unicum sacrificium mysticis ritibus quotidie renovetur, quotidianaque recordatione mortis Domini (qua liberati sumus) in edendo & potando carnem & sanguinem, quae pro nobis oblata sunt, hoc ipsum repraesentetur, quod olim factum est; facitque oblatio ista sacramentalis moneri nos, tanquam videamus praesentem Dominum in cruce, elicientes subinde nobis ex illo fonte inexhausto gratiam salutarem, immolamusque hostiam pro vivis & defunctis, dum pro illis Patrem per Filii mortem deprecamur. Enchirid. colon. de Eucharistia (cujus auctor fuit * I. Gropperus) pag. 65. Patres non dubitarunt, hoc Christi corpus in altari, sacrificium & salutarem victimam appellare; ratio-

* I. Gropperus,] Vide pag. 99.

ne sacrificii, quod in cruce oblatum est semel. Et pag. 66. Quatenus Ecclesia verum corpus & verum sanguinem Christi Deo patri offert, sacrificium, mere repraesentativum est ejus, quod in cruce semel est peractum. Et pag. 67. Dum non habemus, quod Deo dignum offerre valeamus pro omnibus, quae retribuit nobis, calicem salutaris accipimus, id est, passionem ejus, repraesentantes Deo Patri opus nostrae redemptionis, ut illius sacrificii semel in cruce pro nobis oblato, & nostra commemoratione reficati, participes facti, maneamus & vivamus in ipso, per ipsum. Passio pag. 456.) enim Domini, est (ut inquit Cypr. ad Caecil.) sacrificium, quod offerimus, id est, quod offerendo repraesentamus, memores illius unici & summi sacrificii, & sanctae immolationis in cruce factae. Immolatur ergo Christus in altari, sed sacramentaliter & mystice, quia in sacramento recordatio illius fit, quod factum est semel. Et paulo inferius: Quibus verbis quid aliud inculcat B. ille pater, (Chrysost. homil. 17. ad Hebr.) quam quod in hoc sacrificio ex parte rei oblatae sit verum corpus Christi, quum dicat, unam ubique esse Christum, & hic plenum & illic plenum, & utrobique unum corpus. Sed quod ad oblationem nostram attinet, eam esse exemplar illius in cruce factae, hoc est, sacrificium repraesentativum. Citatur in eandem sententiam Antididagma colon. & liber a Caesare propositus ad rationem concordiae in eundam in controversiis religionis art. 19. apud Goldastum Imperial. constit. tom. 2. pag. 197. cum aliis
qui

qvibusdam a Richardo Fieldo in Appendice lib. 3. ultimae edit. pag. 211. & seq. Illum adi, qvia nos brevitati studemus.

Wicelius Examine catechistico *missam* definit, *quod sit sacrificium rememorativum*, item *laudis & gratiarum actionis*. Et in Examine ordinandorum inquit: *Missae est recordatio passionis Christi, in publico Christianorum conventu, ubi a multis aguntur gratiae ob pretium redemptionis*. Cassander (1) in Consult. de Sacrificio corporis & sanguinis Christi: *Manifestum est, veterem illam Ecclesiam ita semper sensitse: Corpus & sanguinem Christi semel in cruce oblata, ad salutem totius mundi, victimam esse perpetuam, quae semel oblata consumi non potest, sed efficax manet ad remissionem quotidianorum delictorum. Quare & Christus in caelis perpetuum habens sacerdotium, quotidie hanc perennem victimam pro nobis quodammodo offert, quando apud Patrem interpellat pro nobis. Itaque Ecclesiae ministri, idem illud corpus Christi, ex ipsius mandato, quotidie offerunt, per mysticam repraesentationem, & commemorationem sacrificii semel peracti, cujus sacrificii perpetuam victimam, in caelis ad dexteram Patris assistentem, in sacra mensa praesentem habent; per quam Deo Patri supplicant, Pag. 457.) ut virtutem & gratiam hujus perennis victimae Ecclesiae suae, ad omnes corporis & animae necessitates, efficacem & salutarem esse velit. Concil. trid. Sess. 22. c. 2. (2) Non igitur*

(1) In Consult.] Pag. 99^o.

(2) Non igitur] Pag. 999. apud eund. Cassandrum.

igitur hic novum est sacrificium, nam & eadem hic est hostia, quae in cruce oblata fuit, & sacrificii illius in cruce peracti in mysterio commemoratio, & continuati in caelis sacerdotii, & sacrificii Christi in imagine repraesentatio. Vide eundem (1) paulo post de iteratione oblationis Christi semel factae in cruce, quam negat, & ex loco Lyranii in Hebr. 10. (2) supra adducto refellit, utpote a quo, ut inquit, pulcherrime huius sacrificii ratio exposita sit. Et rursum (3) ibidem: Deinde est sacrificium corporis Christi; in quo primum consideratur res oblata, hoc est, ipsum corpus Christi, quod unicum est perpetuum & propitiatorium sacrificium; non quidem quatenus hic a terreno sacerdote in altari quotidie offertur in mortis commemorationem, sed quatenus a summo & aeterno sacerdote in ara crucis semel est oblatum. Deinde sacrificii, & oblationis voce intelligitur ipsa actio, seu modus offerendi, qui longe alius est ab eo, qui factus est in ara crucis; quamvis hostia, quae offertur, eadem sit: ibi enim oblatum est hoc corporis sacrificium per passionem & mortem, hic per passionis & mortis mysticam recordationem & repraesentationem. Et rursum: Cum Christus sacerdos in aeternum sit, perpetuum quoque habet sacrificium: nam hostia illa semel in cruce oblata perpetuam habet vim & efficaciam, ad omnia corporis & animi bona conferenda. Itaque a Christo sempiterno sacerdote, pro salute membrorum suorum

Xx

in

(1) Paulo post.] Pag. 1000.

(2) Supra adducto.] Pag. 454.

(3) Ibidem] Pag. 1004.

in rei veritate offertur, dum pro nobis apud Patrem intervenit; hic autem offertur in imagine & mysterio, cum externis precibus & interna fide & devotione, hostiam illam unicam, nomine totius Ecclesiae, sacerdos Deo Patri sistit, & per eam sacrificium hoc laudis & fidei ac devotionis, gratum & acceptum esse postulat.

I. Barnesius in Catholico-romano pacifico §. 7. *Cum unicum sit sacrificium crucis proprie dictum efficax & sempiternum, in missa non fit nova iteratio sacrificii alterius proprie dicti. Recte tamen in missa dicitur a S. Patribus offerri, & sacrificari corpus Christi, 1. eo sensu, quo asserunt, Ecclesiam, quae est corpus Christi mysticum, offerre in missa semet ipsam & preces. August. de Civit. Dei lib. 10. cap. 20. & cap. 6. Pag. 458.) 2. quia in missa repraesentatur & commemoratur sacrificium crucis & passionis Christi, nuncupatur sacrificium commemorativum. 3. capiendo tamen sacrificium passive, pro sacrificio, noviter applicato nobis, recte asseritur sacrificium missae, quia in ea continetur corpus Christi, quod fuit vere sacrificatum in unico illo sacrificio crucis, quo alia omnia sacrificia consummavit. Et in Paralipom. Paulus Hebr. 10. docet, esse tantum unicam oblationem Christi, qua suos perfectos reddit, v. 14. adeo ut, v. 18. non sit amplius oblatio pro peccato. Ex eo constat, non esse iterationem seu novitatem secundi sacrificii in missa. Quare Patres, qui docent, in missa peragi sacrificium de novo, debent exponi uno ex modis relatis in §. 7. Quod pulchre docet Cassand. in Consult. de Sacrificio*

cio

cio art. 23. ubi ait, manifestum esse, veterem illam Ecclesiam ita semper sensisse, &c. Dicta omnia Cassandri * supra citata sunt. Concludit tandem Barnesius: *Et in hoc sensu admittitur hic incruentum sacrificium, & per hoc satisfit omnibus Patribus adductis a Bellarm. lib. 1. de Missa cap. 15. pro iteratione sacrificii veri.*

I. Ferus in Genes. cap. 14. *Iustissime sacrificium hoc sacramentum nominatur, tum quia verus usus hujus sacramenti est, ut in sumptione ejus Deo laudes & gratias offeramus, tum quod in ipso repraesentatur, & quasi ob oculos ponitur unicum illud sacrificium, quod Christus in cruce perfecit, ac Deo sistitur crucifixus ille filius ejus, admoneturque, ut propter ipsius passionem & mortem nobis propitiari dignetur. Denique etiam per sacramentum hoc admonemur, ut nos ipsos Deo offeramus. Congruè igitur sacrificium dicitur etiam ab antiquis. Caetera, & multa alia in eandem sententiam, lege apud autorem ipsum ibidem, & alibi. De Petri Picherelli sententia super hac re satis constat ex ejusdem dissertatione de Missa. Legatur etiam archiep. spalat. lib. 5. de Republ. eccl. cap. 6. fusc hac de re differens, & autor Examinis pacifici, cap. 1. vers. anglic. p. 15. 16.*

De contentionibus inter Romanenses ipsos in Concil. trid. agitis, *An Christum scilicet in cena se ipse obtulerit, an vero praeceperit tantum, ut post mortem suam perpetua in Ecclesia oblatio fieret &*

Xx 2

• Supra] Pag. 456. 457.

fieret &

fieret? Pag. 459.) quod natura sacrificii verum & proprium sacrificium in cœna offerri non permetteret, vide Histor. Concil. rrid. lib. 6. (1) p. 613. edit. francof. *Haec controversia non, ut solet, multos a paucis, sed tam theologos, quam Patres in partes prope aequales dissecuit, atque a contentione prope absuit. Priores enim, quippe praesidentiores, alteram opinionem inculcabant uti erroneam, anathema requirantes, quo silentium eis imperaretur, haereseos damnatis omnibus, qui dicerent, Christum non obtulisse semet ipsum in cœna sub speciebus sacramentalibus. Alteri contra affirmabant, non esse eam temporum conditionem, ut dogmatis fidei firmamenta quaerenda sint a rebus incertis novisque opinionibus, ab Ecclesia veteri nec auditis unquam, nec cogitatis, sed id tenendum, quod ex S. scriptura & Patribus liquidum certumque, Christum videlicet oblationem praecepisse. (2) Ibidem etiam ut legere est, Georgius Ataides, theologus lusitanus, licet missam esse sacrificium agnosceret, ex apostolica traditione & Patrum communi consensu, argumenta tamen ad id evincendum ex scripturis ab aliis adduci solita, ut de Melchisedeco, de agno paschali, de loco Malachiae, de muliere samaritana, de verbis institutionis, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, & sanguis, qui pro vobis effunditur, de participando sacrificio Judaeorum, & de mensa daemoniorum,*

(1) Pag. 613. edit. francof.] Seu pag. 942. edit. lipf. A. 1699,

(2) Ibidem etiam] Pag. 943.

An missa, sacrific. propitiat. & impet. p. 460. 693

rum, 1. Corinth. 10. de verbis Christi, *Hoc facite, &c. aëria & invalida esse* contendit; & quidem recte, si verum & proprie dictum sacrificium corporis Christi urgeatur. Sententiam archiepiscopi granatensis & cardinalis Seripandilege (1) p. 617. Episcopi clonienſis & vegliensis contra Salmeronem jesuitam (2) pag. 624. Atque haec de hac quaestione sufficiant. Reliqua, quae desiderantur, ex aliis petantur, qui fusius controversias pertractant.

Pag. 460.

CAP. II.

In quo disquiritur, An missa sit propitiatorium, atque etiam impetratorium sacrificium, & quibus prosit?

Missa superiori quaestione de veritate & proprietate sacrificii corporis domini, (de qua licet mirifice inter se dissentiant Romanenses, ut vidimus; sententia tamen, quam multi hodie Romanenses tuentur, *utrum falsa sit, minime haereseos aut erroris impii, cum fide pugnantis damnanda est*) paucis de iis, quae in hujus capitis titulo praefixa sunt, differamus. Missam non tantum esse sa-

X x ;

crio

(1) Pag. 617.] Seu pag. 949.

(2) Pag. 624.] Vel pag. 958.

crificium eucharisticum & latreuticum seu honorarium, sed etiam *hilasticum* seu *propitiatorium* sano sensu dici posse, recte affirmant Romanenses moderatores; non quidem ut efficiens propitiationem, & remissionem peccatorum, quod sacrificio crucis proprium est, sed ut eam jam factam impetrans, quomodo oratio, cujus hoc sacrificium species est, propitiatoria dici potest, ut inquit Cassander (1) loco supra citato. Enchirid. coln. de Sacramento eucharistiae, p. 680. *Nemo vel primis rudimentis christianismi imbutus, ignorat*, non esse aliam satisfactionem pro peccatis, quam quae facta est in cruce, eandemque non tantum pro nostris, sed & totius mundi peccatis sufficientissimam esse, nullaque suppletionem egere, neque requiri ullam aliam. hostiam, aut ullum aliud meritum, per quae ex impiis efficiamur iusti, & reconciliemur Deo Patri, &c. *Interim tamen omnes scire debent*, neminem hujus hostiae participem fieri, nisi tantum credentem & obtemperantem evangelio Christi. *Quum ergo in missa propemodum totius evangelii summa recenseatur, quis non videt*, Deum per talem fidem (quae in hujus repraesentativi sacrificii celebratione, atque adeo ejusdem corporis pro nobis passi manducatione vel maxime exercetur) beneficium Christi filii sui, suis fidelibus applicare? (Pag. 461.) Joan. Barneſius (2) loco supra citato: *Capiendo τὸ sacrificium passive, pro* sacri-

(1) Loco supra citato] pag. 457.

(2) Loco supra citato] pag. 458.

sacrificato, noviter applicato nobis, recte *asseritur sacrificium missae*, quia in ea continetur corpus Christi, quod fuit vere sacrificatum in unico illo sacrificio crucis, quo alia omnia sacrificia consummavit. Immo plurimi Romanenses dicunt, sacrificium hoc non tantum repraesentativum & commemorativum esse, sed etiam applicatorium, propitiationis scilicet, quae semel in cruce sufficienter facta est, & eatenus propitiatorium sacrificium recte dici posse. Videatur Antididagma coloniense, Wicelius, * Sidonius, & auctores libri *Interim* dicti. Gul. Estius in cap. 9. ad Hebr. vers. 25. *Quod autem negat apostolus*, Christum saepius offerre se ipsum, de ea dicit oblatione, quae per se valeat ad propitiandum Deum; qualis sola est illa, qua se ipse obtulit in cruce: ab hac enim, sicuti sacramenta, sic & missae sacrificium vim suam omnem recipit. Vide eundem in capite 10. ejusdem epistolae. Et omnes saniores Romanenses, quaecumque tueantur sententiam de modo verae & realis praesentiae corporis Christi in eucharistia, agnoscunt oblationem sacrificii missae *incrumentam*, ab illa una cruenta, quae facta est in cruce, omnem suam vim & efficaciam haurire, perinde ut sacramenta novi testamenti. Loca Patrum huic sententiae confirmandae adduci solita, videantur apud alios plurimos, qui prolixius hisce de rebus scribunt.

Xx 4

Quod

* Sidonius. J Michael Heldingus, primo Sidonius, deinde
merseburgensis episcopus,

Quod ad Protestantes attinet, audiat *Jo. Barclaius* in sua *Paraenesi*, lib. 2. cap. 2. pag. 251, 252. *Dicimus*, Romanenses scilicet, *eucharistiae* celebrationem esse sacrificium vere & proprie propitiatorium. Vos (Protestantes) negatis, aut potius quidam ex vestris : nobis enim, saltem tacite, eruditiores consentiunt. *Is. Casaubonus* paucis ante obitum mensibus, in serenif. Britan. Regis triclinio erat, ego illi colloquebar, & alius praeterea non catholicus homo, aulicus adhuc hodie in regis familia, & quem, si opus, facillime indicem. Tunc igitur, ut sermo inciderat, contigit de *eucharistia* inter nos agi; quam ego dum propugno, Nihil, inquit *Casaubonus*, opus est, ut labores, sponte profiteor, & ex Ecclesiae antiquae ritibus constare contendo. (Pag. 462.) *eucharistiam* esse sacrificium : nec sacrificium modo laudis, ut plurimi nostrum volunt, sed sacrificium propitiatorium, sacrificium ἱλαστικόν. Haec ipsius verba fuere : ita gemina lingua, cujus generis hoc sacrificium censeret, exposuit. Gaudio ego perfundi, ille alter, qui tertius colloquio aderat, ita sentientem vehementer mirari; & vero plus hac voce se perculsum asserere, quam centum Papistarum argumentis. Potest ille veritati testimonium perhibere; vivit enim, & est cum Rege assiduus. Catholicus autem adeo nunquam fuit, ut timere nunquam possit, ne ex composito illa fraude nos juvet. Ad locum hunc *Barclaii* nihil aliud respondet *M. Casaubonus*, filius, * in Pietate

• In Pietate contra] Contra maledicos patrii nominis & religionis hostes, quae prodit Londini 1621.

rate contra &c. pag. 78. quam : *Ad locum Barclaii quod attinet, ubi dicit, Casaubonum in aula Regis seren. asseruisse, eucharistiam esse sacrificium propitiatorium, sacrificium ἱλατικόν, multa pos- sent responderi (ne de Barclaii fide dubitem) ex Pa- trum sententia, quae non sunt hujus loci.*

Amandus Polanus, scriptor alioqvi rigidissi- mus, Symphoniae cathol. cap. 17. (1) thes. 3. scribit in declaratione theseos : *Itaque cœna Domini est sacrificium tum eucharisticum tum pro- pitatorium : eucharisticum quidem proprium, quatenus in ejus usu gratias Deo agimus, quod nos a servitute & pœna peccati in libertatem asserere di- gnatus est, per filium unigenitum; (2) propitiao- rium vero aliquo modo, quatenus unici illius sa- crificii vere propitiarii memoriam in eo serio fre- quentare jubemur, quod Filius Dei a Patre missus, ipse in propria persona semel pro nobis obtulit.* Bu- cerus in Defens. reform. cap. 84. pag. 273. *Cypria- nus in ante positis verbis inquit, nostrum sacrifici- um esse Christum : item, passionem ejus esse nostrum sacrificium, quod in sacra coena offe- rimus. Et quoniam alio modo non possunt sacerdo- tes passionem Christi, & Dominum ipsum offer- re, quam passionem illius, ac fructum, qui ex ea natus est, annunciendo & praedicando, Deumque Pa- trem per ipsum pro nobis ipsis acceptis beneficiis digna gratiarum actione laudando & celebrando, deni- que orando, ut passionem & resurrectionem dilecti*

Xx s

filio

(1) Thes. 3.] Pag. 396.

(2) Propitiatorium aliquo modo] Vide pag. 463.

filiis sui in nobis efficacem reddat, ut quotidie peccatum mortificemus, novam vero ac divinam vitam in nobis provehamus ac confirmemus, &c. (Pag. 463.)

Hoc est memoriam ejus, sicut praecepit, celebrare, mortemque ipsius annunciare. Graeci, ad quaeſt. 4. cardinalis Guisani, Qvae sacrificium hoc esse statuunt? actionisne gratiarum, an pro peccatis expiatorium? sic respondent: *Divinum hoc sacrum* (1) *proprie & expiatorium & gratiarum actionis dicitur.* Citant Cabasilam c. 52. & (2) Basil. in Liturg. *Da, Domine, ut pro peccatis nostris & hujusce populi ignorationibus sacrum hoc nostrum sit acceptum, tibi que gratum.* Et rursus: *Fac nos idoneos, ut citra condemnationem haec immaculata vivificaque mysteria participemus ad remissionem delictorum, & Spiritus sancti communionem.* Simili precatione utitur (3) Chrysost. in sua Hierurgia.

Sacrificium autem hoc coenae non solum propitiatorium esse, ac pro peccatorum, quae a nobis quotidie committuntur, remissione, offerri posse modo praedicto corpus dominicum, sed etiam esse *impetratorium*, omnis generis beneficiorum, ac pro iis etiam rite offerri, licet

- (1) *Proprie expiatorium*] Vide pag. 462.
- (2) Basil. in Liturg.] Qvae, ut hodie existat, plurimum est interpolata. Cave in Hist. lit. p. 137. Simon de Cremon. & consuetud. Jud. p. 104. Du Pin tom. 2. f. 183.
- (3) Chrysost. in sua Hierurgia.] Qvae & ipsa varie est interpolata. Cave p. 179. Simon c. 18. p. 104. Chemnit. E. C. T. part. 3. p. 649. Du Pin tom. 3. f. 38.

licet scripturae diserte & expresse non dicant; Patres tamen unanimi consensu scripturas sic intellexerunt, quemadmodum ab aliis fuisse demonstratum est; & Liturgiae omnes veteres, non semel inter offerendum, orandum praecipunt pro pace, pro copia fructuum, & pro aliis id genus temporalibus beneficiis, ut nemini ignotum est. Francisc. Whiteus, episc. nunc eliensis, in *Orthod. fidei explanatione*, p. 338. 339. *Quod ad nomen sacrificii attinet, Ecclesia anglicana idem attribuit S. eucharistiae, neque solum ratione quarundam piarum actionum illi annexarum, ut precum, gratiarum actionis, elemosynarum, sed & ratione eucharistiae ipsius, in qua 1. externa elementa panis & vini, percipientia vocationem Dei, (ut loquitur Iren. l. 4. c. 34.) consecrantur & ad Domini cultum deputantur, & instrumenta gratiae hominibus exhibendae efficiuntur. 2. Corpus & sanguis Christi, praesentia animae (nimis jejunum hoc dictum) fide & pietate pastoris & populi, qui haec mysteria percipiunt, Deo offeruntur & sistuntur, cum pia supplicatione, ut propter illorum meritum, gratiam & remissionem peccatorum, atque alia beneficia illis largiri dignari velit. Hieron. Zanchius in cap. 5. ad Ephes. de sacerdotio Christi differens, pag. 464.) Quod si quis, inquit, sacrificium hoc, de quo dictum est, hilasticum, a tota Ecclesia, aut etiam per ipsum (ut vocant) sacerdotem, totius Ecclesiae nomine, in publico caetu, hoc sensu Deo offerri dicat, nimirum quod quisque hoc solo Christi sacrificio, semel pro peccatis nostris*

nostris Patri oblato contentus, in eo totus acquiescat, atque ita Patrem precetur, ut hoc unicuique sacrificium, cuius publica commemoratio tum verbis, tum ritibus in coena Domini celebratur, loco omnium oblationum, satisfactorum, operum, & omnium denique earum rerum, quae ad peccatorum nostrorum expiationem, aeternamque salutem necessariae excogitari ab homine possunt, acceptum habeat: cum hoc nos minime altercaberimur. Nam ad rem ipsam quod attinet, quis haec improbare queat? In huiusmodi etenim sacrificii oblatione, summa christianae pietatis consistit. Sed longe aliter vulgo in pontificatu doceri consuevit. (Sed non nisi ab indoctrinatis) Faxit ergo Deus, ut idem sentiamus omnes, & consentaneum cum S. literis loquamur. Videatur etiam Rich. Fieldus lib. 3. de Ecclesia, in Appendice pag. 200. & seq.

Cum autem haec victima (ut Cassandri verbis (1) in Consultat. utar) semel oblata sit pro communi totius orbis salute, tam vivorum quam mortuorum, & ad eam salutem quotidie efficiendam perpetuam virtutem obtineat, nihil est absurdi, si in sacra hac actione, (2) pro vivis & mortuis & communi omnium salute offerri dicatur: quando non solum pro iis oblata commemoratur, verum etiam solenni prece, pro iis omnibus efficax & salutaris esse postulatur. Itaque hoc modo sacrificare, est preces & gratiarum actiones, ad impetrandam

(1) In Consultatione.] pag. 1000. Et confer pag. 998.

(2) Pro vivis & mortuis,] Infra, pag. 466.

dam virtutem propositae illius perennis victimae Deo Patri offerre. Hoc comprobari posset plurimis Patrum testimoniis. Sed videantur hic alii, qui hisce de rebus prolixius scribunt. Nos in certa & clara diutius immorari nolumus. Qvod vero, ad extrahendas defunctorum animas e flammis purgatorii, sacrificia missarum exiguntur, & quidem saepe repetita, otiosorum hominum, & simplicitate populorum ad quæstum suum, male abutentium, commentum est. Longe alios ob fines oratum & oblatum pro mortuis in veteri Ecclesia, ut contra Romanenses fusc ostendimus, quum de purgatorio & oratione pro defunctis ageremus. Adis tractatum ipsum. Non leviter hic peccatur a multis tum Romanensibus tum Protestantibus. (Pag. 465.) Extrema vitanda sunt; veritas, quæ in medio sita, amplectenda.

Perperam scholasticis doctoribus aliisque multis Romanensibus affingitur, quasi docuerint & adhuc doceant, *opus sacerdotis in missa valere coram Deo ex opere operato, sine bono motu utentis, sineque opere operantis*, hoc est, etiamsi nec sacerdos, nec populus suum opus, hoc est, veram fidem adjungat. Vt ut enim crassus iste error in nimis magna indoctorum sacerdotum & vulgi parte altas radices egerit; docent tamen doctiores omnes, *S. cœnam, juxta institutionem Christi administratam, per se bonum ac salutiferum opus esse omnibus, qui eo rite utuntur*, etiamsi sacerdos omni fide destitutus sit, propter Christi *instit.*

*institutionem, unde hujus & omnium sacramentorum efficacia potissimum dependet; nihilominus sumentem judicium sibi sumere, quando sine proprio opere operantis, hoc est, opere verae fidei suae, opus operatum, quamvis juxta mandatum & institutionem Domini peractum, usurpat, vel ejus se participem reddit, ut recte M. Bucerus in Defens. christ. reformat, cap. 101. tradit. Vide * Cassandri Consult, art. 24. Vno ore, inquit, omnes hodie ecclesiastici scriptores clamant, falso Ecclesiam (romanam) accusari, quod doceat, missae actionem ex opere operato, hoc est, ex opere externo, quatenus id a sacerdote fit, mereri aliis remissionem peccatorum, pro quibus applicatur; sed hoc tantummodo docent, corpus & sanguinem Christi, quae in hac sacra actione religiosa commemoratione offeruntur, & fidelibus dispensantur, ex panis & vini substantiis consecrari, & virtutem sanctificandi obtinere, non ex opere operantis, id est, dignitate & merito celebrantis ministri; sed ex opere operato, hoc est, ordinatione & pacto ipsius Christi, hanc sacram actionem instituentis. Itaque sacerdotis actionem, tanquam ministri, quae in sola sacramentorum celebratione & humili supplicatione, & gratiarum actione consistit, eo tantum valere, ut virtus & gratia, quae corpori & sanguini Christi pro nobis semel immolati perpetuo inest, iis, qui ad eam suscipiendam apti & dispositi sunt, applicetur & tribuatur. Plurima alia in eandem sententiam ibidem lege-*

re

* Cassandri consult, art. 24.] pag. 991.

re est citata ex Enchiridio christianae institutionis aliisque, ad depellendam calumniam falsae illius fiduciae de opere operato, quae tam odiose universae Ecclesiae romanae doctoribus objicitur. Lege autorem.

Quod toties hoc capite sacrificium, quod in coena peragitur, (pag. 466.) non tantum eucharisticum esse, sed etiam sano sensu propitiatorium, & plurimis non solum viventibus, sed (1) etiam defunctis prodesse dicitur, quomodo scilicet oratio, cujus hoc sacrificium species est, propitiatoria, dici potest, (ut loquitur (2) Cassander) id confirmat Bellarminus ipse (3) de Missa l. 2. c. 5. *Sacrificium*, inquit, simile est orationi, quod attinet ad efficientiam: oratio enim non solum prodest oranti, sed etiam iis, pro quibus oratur. Unde manducatio eucharistiae, quae fit a sacerdote, ut est sacramenti susceptio, soli sumenti prodest: ut autem est sacrificii consummatio, prodest illis omnibus, pro quibus oblatum est sacrificium.

Soli Deo gloria.

FINIS.

(1) Etiam defunctis.] Vide pag. 464.

(2) Cassander.] In Consultat. p. 1100.

(3) De Missa, l. 2. c. 5.] Sect. *Respondeo; Multum interest,*

INDEX